

Digitale ongelijkheid

dr. Nicole Goedhart

Ass. Prof. Christine Dedding

Jasmijn Obispo, MSc

Amsterdam UMC, afd. Ethiek, Recht en Humaniora

www.digitaleinclusie.com |
www.schoolforparticipation.com

VAN INDIVIDUEEL PROBLEEM
... NAAR

MAATSCHAPPELIJKE
VERANTWOORDELIJKHEID

ZELFREDZAAMHEID

Hoeveel laptops, tablets en smartphones heb jij thuis?

A stylized illustration on the left side of the slide shows a hand holding a thick, curved, brown object, possibly a piece of wood or a branch. The hand is light brown and is positioned as if grasping the object. The object is curved from the top left towards the bottom left.

Moet je deze apparaten delen met andere mensen?

A stylized illustration on the left side of the slide shows a hand holding a curved, brown, textured strip that arches upwards. The hand is simple, with fingers spread, and the strip is a solid brown color with a slightly grainy texture.

Hoe heb jij een goed(koop) internetabonnement gevonden?

Aan wie vraag jij hulp als je een ICT-probleem hebt?

A stylized illustration on the left side of the slide. It features a light brown, textured curved strip that resembles a piece of cardboard or paper. A hand of the same color is shown holding the strip from the left, with fingers spread as if gripping it. The background is plain white.

Kun jij een dag zonder internet? Zo ja, zou je het doen?

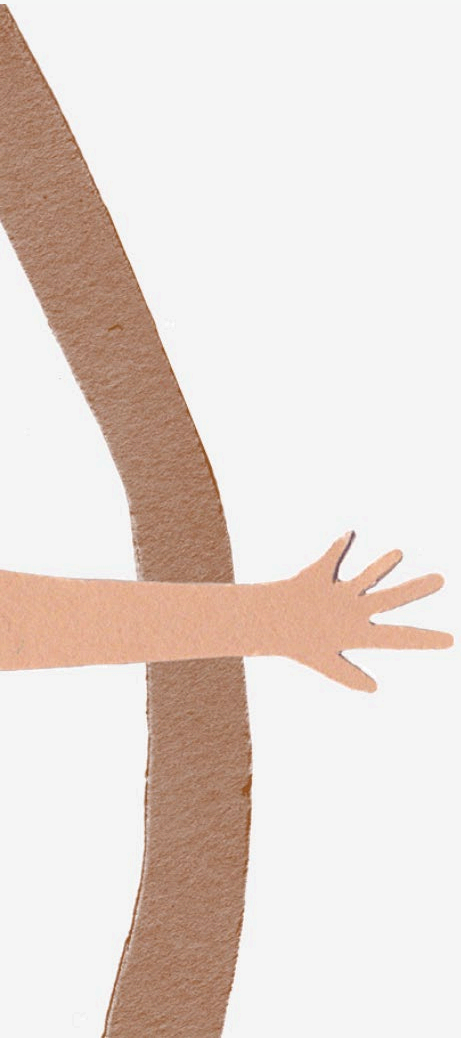
Digitale ongelijkheid

VAN INDIVIDUEEL PROBLEEM
... NAAR

MAATSCHAPPELIJKE
VERANTWOORDELIJKHEID

ZELFREDZAAMHEID

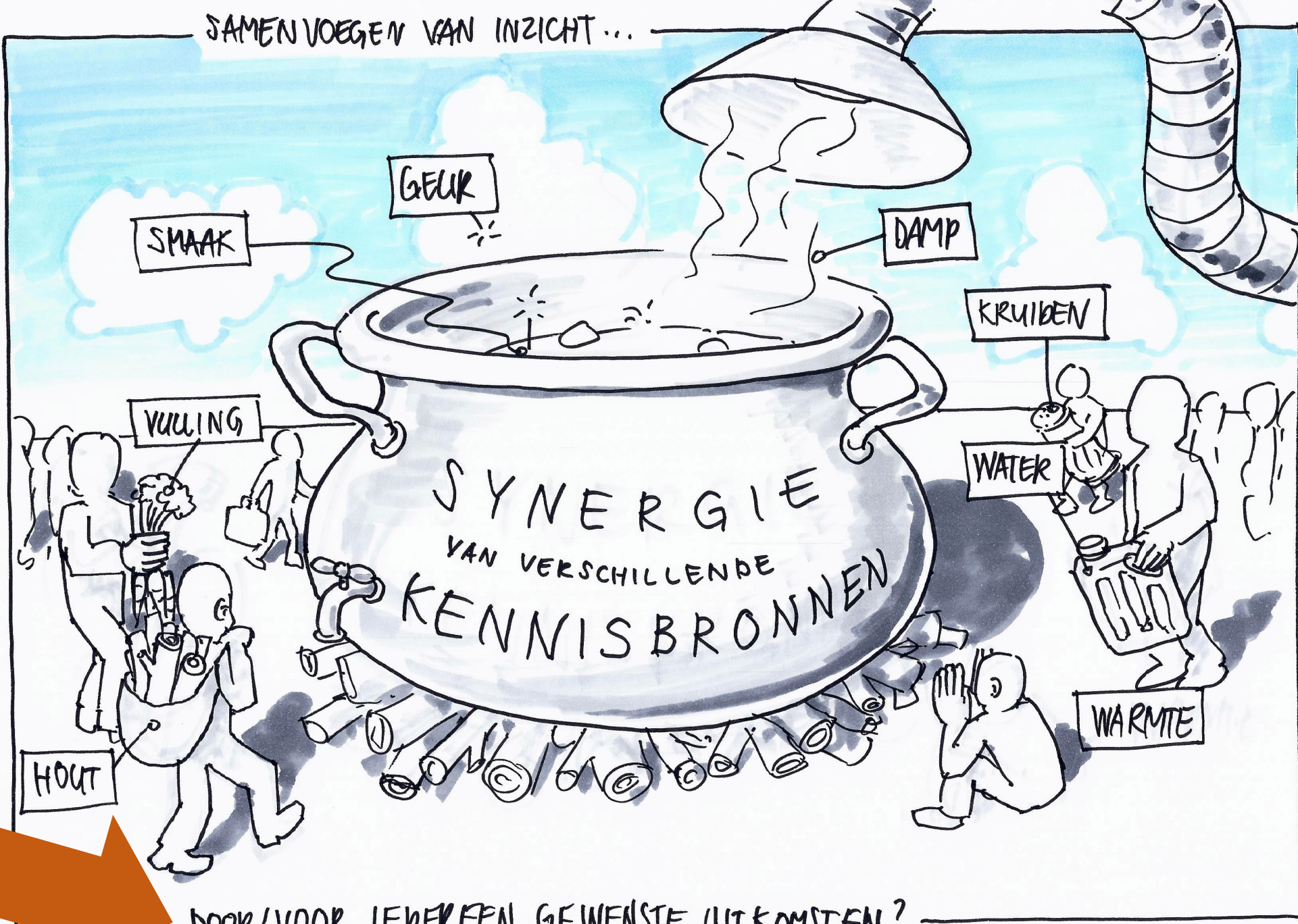

A stylized illustration on the left side of the slide shows a hand holding a thick, curved wooden branch. The hand is rendered in a simple, flat style with five fingers spread. The branch is a light brown color with a slightly textured appearance.

Hoe komt het dat dit grote en urgente probleem zo lang buiten beeld is gebleven?

En wat betekent dat voor de nabije toekomst?

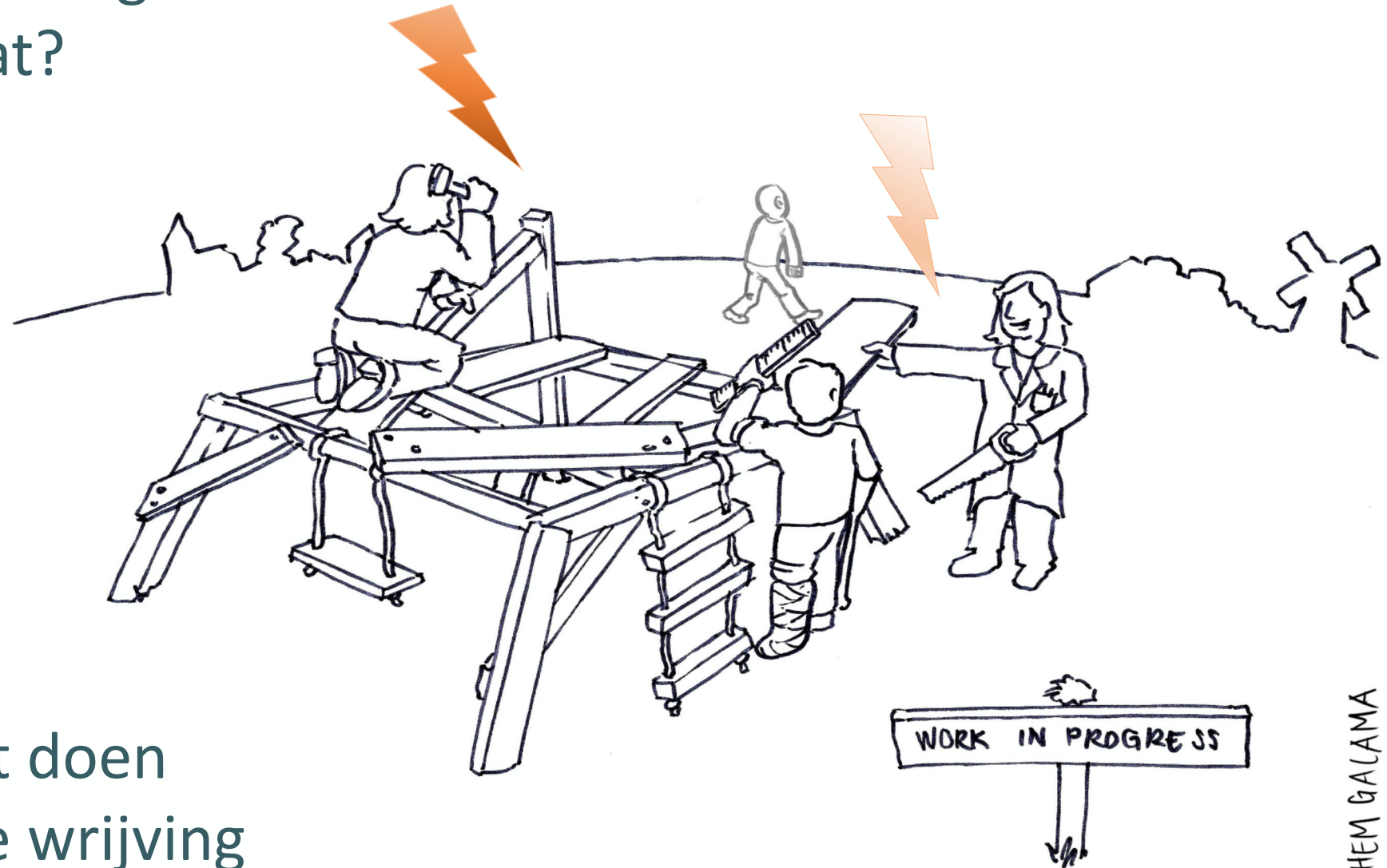
SAMENVOEGEN VAN INZICHT...

DOOR/VOOR IEDEREEN GEWENSTE UITKOMSTEN?

© JOCHEN GALAMA

Wie is de onderzoeker?
Wie is op de achtergrond?
Wie kan/wil wat?

- Leren in het doen
- Productieve wrijving

Participatief (actie) onderzoek

begrijpen

actie

verandering met mensen

E

20
100

100 FT
30.5 M

2

3

NL DIGibeter 2019, 14 april 2020

97 procent Nederlanders heeft thuis internet

In 2019 heeft 97 procent van de inwoners van Nederland van 12 jaar of ouder aan thuis toegang tot internet te hebben, 5 procent meer dan in 2015. Ongeveer 3 procent heeft thuis geen internet, dat komt neer op een groep van 453 duizend mensen. Dat blijkt uit [onderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek](#) (CBS).

CBS-onderzoek

Tweederde van de groep mensen zonder internet is 75-plusser. Deze groep is de afgelopen jaren kleiner geworden: in 2014 had 51 procent van de 75-plussers geen internet, nu nog 23 procent. Opvallend is dat 17 duizend Nederlanders met kinderen in de leeftijd van 5 tot 13 jaar geen internet thuis hebben. Dat blijkt uit het [CBS-onderzoek 'ICT-gebruik van huishoudens en personen 2019'](#) dat onder 5,6 duizend mensen is gehouden.

Digitale inclusie

Niet iedereen die internet heeft, is daar ook handig mee. Ongeveer 2,5 miljoen Nederlanders vinden het moeilijk om te werken met digitale apparaten, zoals een computer, smartphone of tablet. Met de ['Nederlandse Digitaliseringsstrategie'](#) en de ['Agenda Digitale Overheid: NL DIGibeter'](#) wil de overheid dat iedereen kan meedoen in de (digitale) samenleving.

Deel deze pagina

“Digitaal vaardig zijn vergroot je wereld”

Er wordt vaak verbaasd gereageerd als uit onderzoek blijkt dat ‘ouderen’ online actief zijn. Maar bedenk eens dat deze generatie eigenlijk de ware pioniers zijn op digitaal vlak. Dat de babyboomer is meegegaan met de tijd is misschien meer vanzelfsprekend dan verwonderlijk.

Vol nieuwsgierigheid ontdekte de babyboomer in de jaren ‘80 en ‘90 ineens de bakbeesten die op hun bureau terecht kwamen. En konden ze eind jaren negentig door de komst van het internet ineens mailen met hun familie of kinderen aan de andere kant van de wereld. Al die jaren is deze generatie meegegroeid in de digitale ontwikkelingen; van de Commodore 64 tot aan de iPhone.

[SeniorWeb](#) en [Leef Je Pensioen](#) zochten naar cijfers en herinneringen. En hoe deze ontwikkelingen de huidige beleving en gebruik van de digitale wereld ervaren. In een onderzoek met ruim 600 respondenten vroegen we daarom naar hun digitale gebruik en beleving. Wat blijkt: “Digitaal vaardig zijn vergroot je wereld, juist als je ouder wordt”.

Laat de cijfers spreken

De cijfers laten zien dat de babyboomer digitaal actief is. Meer dan 80% van de respondenten werkt dagelijks met de pc en 10% bijna dagelijks. De pc of tablet wordt vooral gebruikt om te mailen (98%), gevolgd door internetbankieren, overheidszaken en surfen op internet. Er is amper verschil te ontdekken tussen mannen en vrouwen.

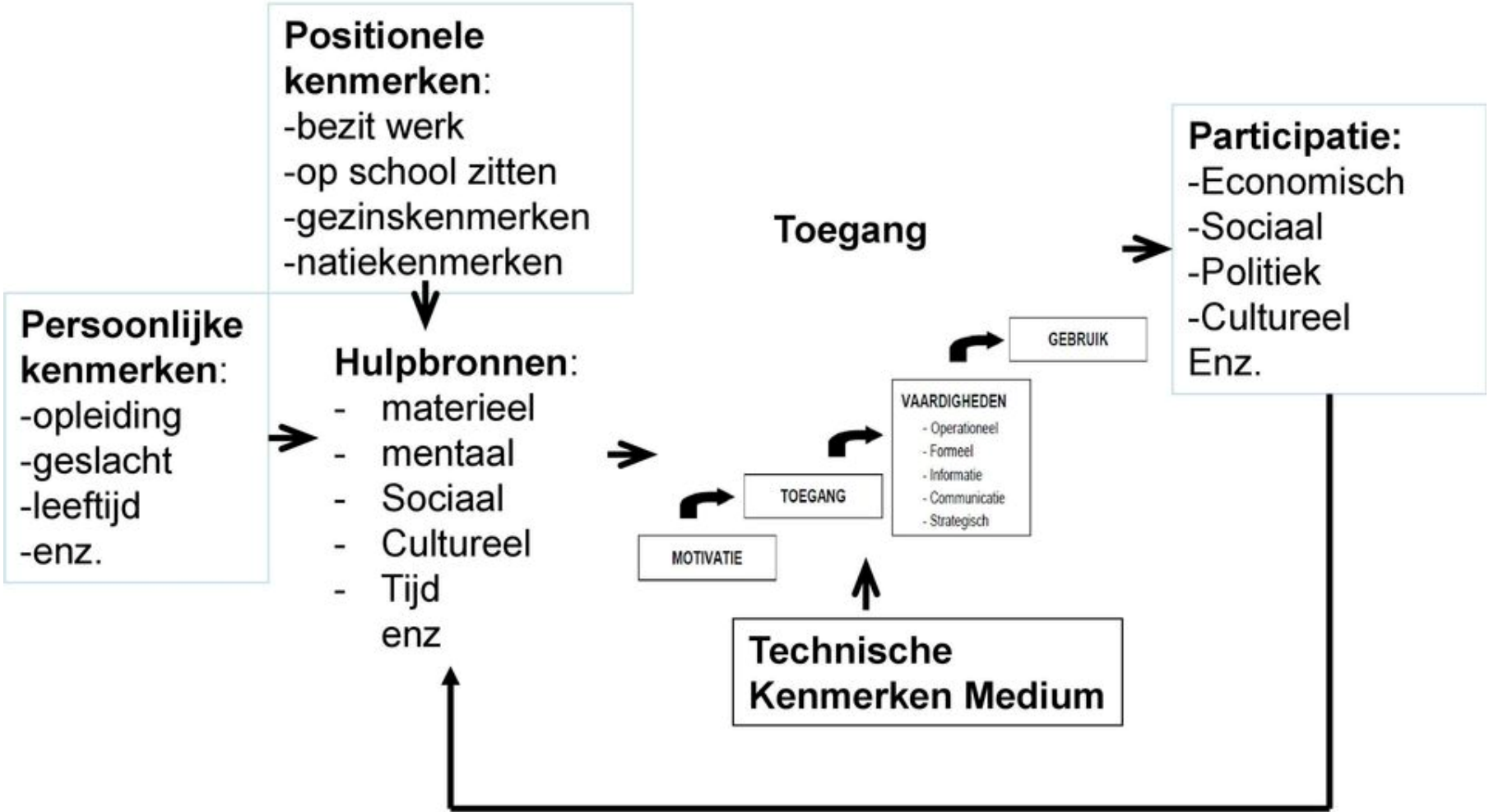
Ook beschikt maar liefst meer dan 95% van de respondenten over een smartphone. Deze wordt met name gebruikt om te bellen, gevolgd door mailen én als navigatiemiddel. En er

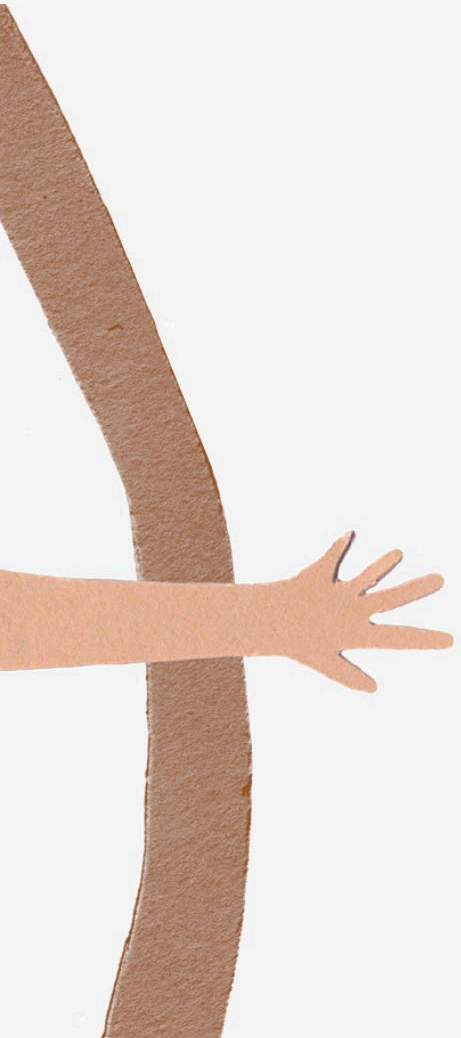

Complex probleem

Digitale ongelijkheid is ...

Van Dijk (2005, 2020)

-
- A stylized illustration on the left side of the slide shows a hand with five fingers reaching out and touching a thick, curved, brown surface that resembles a tree trunk or a large branch. The hand and the surface are rendered in a simple, flat style.
- 1) De gelaagdheid
 - 2) Het structurele karakter
 - 3) Onzichtbaarheid

1 Benader digitale ongelijkheid als een urgent en complex probleem en dus een **COLLECTIEVE VERANTWOORDELIJKHEID**.

5 Investeer in het vergroten van digitale vaardigheden en in **WERKZAME APPARATEN EN GRATIS INTERNET-TOEGANG**. Oude apparatuur en software werken minder intuïtief en zijn minder veilig.

2 Creëer **MAATSCHAPPELIJK BEWUSTZIJN** voor het feit dat een grote groep mensen geen gebruik kan maken van de online wereld en dienstverlening.

6 **BETREK ERVARINGSDESKUNDIGEN** bij het ontwerpen, ontwikkelen en implementeren van structurele oplossingen en beleid dat aansluit bij de leefwereld van mensen in kwetsbaar makende omstandigheden.

7 Investeer in **STRUCTURELE ONDERSTEUNING** en middelen voor **VRIJWILLIGERSORGANISATIES**. Deze organisaties zijn succesvol in het bereiken en bedienen van mensen met een grote afstand tot de online wereld.

10 Stimuleer ambtenaren en commerciële partijen om **VRIJWILLIGERSWERK** te doen, zodat zij ervaren wat digitale ongelijkheid is en doet in het leven van mensen.

3 Haal het onderwerp **UIT DE TABOESFEER**. Digitale ongelijkheid raakt alle leeftijdsgroepen. Voorkom dat mensen zich buitengesloten of beschaamd voelen als zij niet kunnen voldoen aan de digitale norm.

4 Blijf investeren in goed toegankelijke offlinediensten. Geen tijdelijke vluchtstroken, maar **VEILIGE HAVENS** waar mensen niet keer op keer hoeven uit te leggen dat ze iets niet kunnen.

8 Investeer in laagdrempelig lesmateriaal waarin oog is voor de **RANDVOORWAARDEN OM TE DURVEN EN TE KUNNEN LEREN** en maatwerk geboden kan worden. En creëer veilige oefenomgevingen waar mensen kunnen oefenen zonder dat ze bang hoeven te zijn om fouten te maken.

9 Faciliteer **STRUCTURELE KENNIS-UITWISSELING** tussen lokale partijen in het formele en informele circuit, zodat zij elkaar kunnen versterken en naar elkaar kunnen doorverwijzen.

11 Maak toegankelijkheid en inclusie **ONDERDEEL VAN HET PRIVACYDEBAT**, zodat diensten veilig zijn én toegankelijk blijven voor mensen met andere vaardigheden en competenties.

VERKLEINEN VAN DIGITALE ONGELIJKHEID IS EEN URGENTE MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE

1 Benader digitale ongelijkheid als een urgent en complex probleem en dus een **COLLECTIEVE VERANTWOORDELIJKHEID**.

5 Investeer in het vergroten van digitale vaardigheden en in **WERKZAME APPARATEN EN GRATIS INTERNET-TOEGANG**. Oude apparatuur en software werken minder intuïtief en zijn minder veilig.

2 Creëer **MAATSCHAPPELIJK BEWUSTZIJN** voor het feit dat een grote groep mensen geen gebruik kan maken van de online wereld en dienstverlening.

6 **BETREK ERVARINGSDESKUNDIGEN** bij het ontwerpen, ontwikkelen en implementeren van structurele oplossingen en beleid dat aansluit bij de leefwereld van mensen in kwetsbaar makende omstandigheden.

3 Haal het onderwerp **UIT DE TABOE-SFEER**. Digitale ongelijkheid raakt alle leeftijdsgroepen. Voorkom dat mensen zich buitengesloten of beschaamd voelen als zij niet kunnen voldoen aan de digitale norm.

4 Blijf investeren in goed toegankelijke offlinediensten. Geen tijdelijke vluchtstroken, maar **VEILIGE HAVENS** waar mensen niet keer op keer hoeven uit te leggen dat ze iets niet kunnen.

VERKLEINEN VAN DIGITALE ONGELIJKHEID IS EEN URGENTE MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE

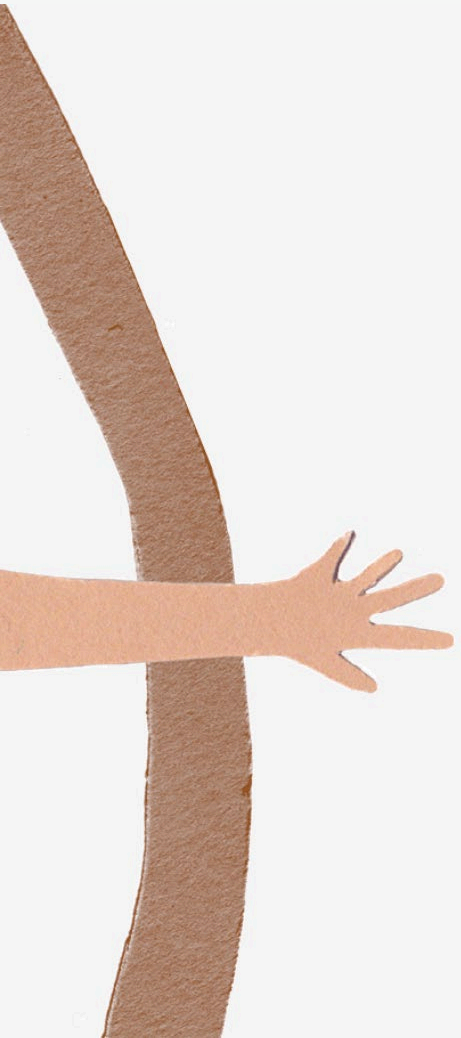
7 Investeer in **STRUCTURELE ONDERSTEUNING** en middelen voor **VRIJWILLIGERSORGANISATIES**. Deze organisaties zijn succesvol in het bereiken en bedienen van mensen met een grote afstand tot de online wereld.

10 Stimuleer ambtenaren en commerciële partijen om **VRIJWILLIGERSWERK** te doen, zodat zij ervaren wat digitale ongelijkheid is en doet in het leven van mensen.

8 Investeer in laagdrempelig lesmateriaal waarin oog is voor de **RANDVOORWAARDEN OM TE DURVEN EN TE KUNNEN LEREN** en maatwerk geboden kan worden. En creëer veilige oefenomgevingen waar mensen kunnen oefenen zonder dat ze bang hoeven te zijn om fouten te maken.

9 Faciliteer **STRUCTURELE KENNIS-UITWIJSELING** tussen lokale partijen in het formele en informele circuit, zodat zij elkaar kunnen versterken en naar elkaar kunnen doorverwijzen.

11 Maak toegankelijkheid en inclusie **ONDERDEEL VAN HET PRIVACYDEBAT**, zodat diensten veilig zijn én toegankelijk blijven voor mensen met andere vaardigheden en competenties.

A stylized illustration on the left side of the slide shows a hand holding a curved, brown branch. The hand is light brown with five fingers spread, and the branch is a darker brown with a textured, wood-like appearance. The branch curves upwards and to the right, partially overlapping the text area.

Faciliteer structurele kennisuitwisseling tussen lokale partijen in het **formele en informele** circuit, zodat zij elkaar kunnen versterken en naar elkaar kunnen doorverwijzen

“Een vertrouwde plek”

Menskracht en Een plek waar je mag zijn

“We zijn een afspiegeling van de buurt”

55+ **DE GEZELLIGSTE WORKSHOP VAN ROTTERDAM!**

GRATIS WORKSHOP VERDEELD OVER 2 DAGDELEN

Leuke en interessante onderwerpen vinden op het internet op uw tablet, telefoon of computer!

HOE DOE IK EN SPLEETJE?
Waar vind ik een lekker recept?
Hoe verzorg ik mijn plant?
Waar vind ik leuke muziek?
Hoe kan ik met mijn (klein)kind beeldbellen?
Dit en nog veel meer!
DOE MEE!

HOE LIJKT WEL NEE, LEUK, JUUST!

GRATIS!
Het is gratis voor u en uw familie!

Beeldbellen met de familie
NATUURLIJK MOEDEN WE REKENEN MET DE REGELS VAN DE RIJW

En nog vele anderen!

1 Benader digitale ongelijkheid als een urgent en complex probleem en dus een **COLLECTIEVE VERANTWOORDELIJKHEID**.

5 Investeer in het vergroten van digitale vaardigheden en in **WERKZAME APPARATEN EN GRATIS INTERNET-TOEGANG**. Oude apparatuur en software werken minder intuïtief en zijn minder veilig.

2 Creëer **MAATSCHAPPELIJK BEWUSTZIJN** voor het feit dat een grote groep mensen geen gebruik kan maken van de online wereld en dienstverlening.

6 **BETREK ERVARINGSDESKUNDIGEN** bij het ontwerpen, ontwikkelen en implementeren van structurele oplossingen en beleid dat aansluit bij de leefwereld van mensen in kwetsbaar makende omstandigheden.

7 Investeer in **STRUCTURELE ONDERSTEUNING** en middelen voor **VRIJWILLIGERSORGANISATIES**. Deze organisaties zijn succesvol in het bereiken en bedienen van mensen met een grote afstand tot de online wereld.

10 Stimuleer ambtenaren en commerciële partijen om **VRIJWILLIGERSWERK** te doen, zodat zij ervaren wat digitale ongelijkheid is en doet in het leven van mensen.

3 Haal het onderwerp **UIT DE TABOE-SFEER**. Digitale ongelijkheid raakt alle leeftijdsgroepen. Voorkom dat mensen zich buitengesloten of beschaamd voelen als zij niet kunnen voldoen aan de digitale norm.

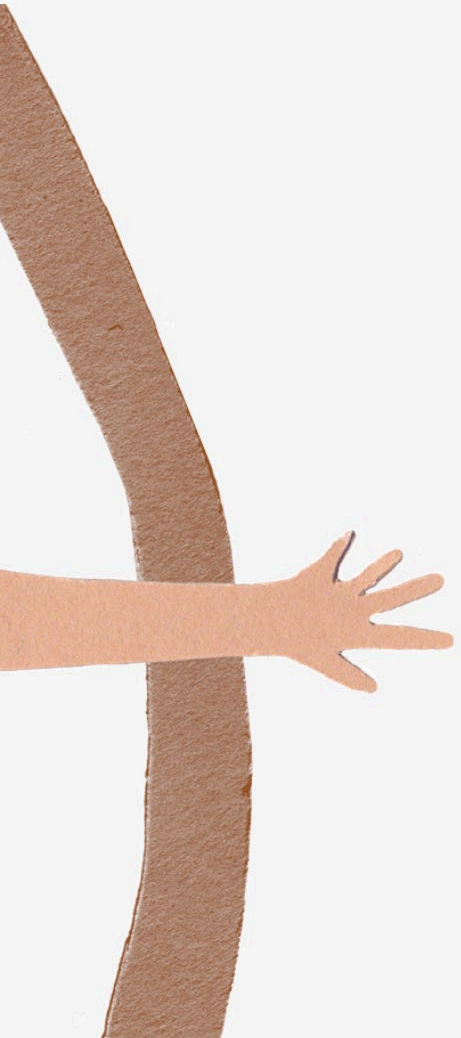
4 Blijf investeren in goed toegankelijke offlinediensten. Geen tijdelijke vluchtstroken, maar **VEILIGE HAVENS** waar mensen niet keer op keer hoeven uit te leggen dat ze iets niet kunnen.

8 Investeer in laagdrempelig lesmateriaal waarin oog is voor de **RANDVOORWAARDEN OM TE DURVEN EN TE KUNNEN LEREN** en maatwerk geboden kan worden. En creëer veilige oefenomgevingen waar mensen kunnen oefenen zonder dat ze bang hoeven te zijn om fouten te maken.

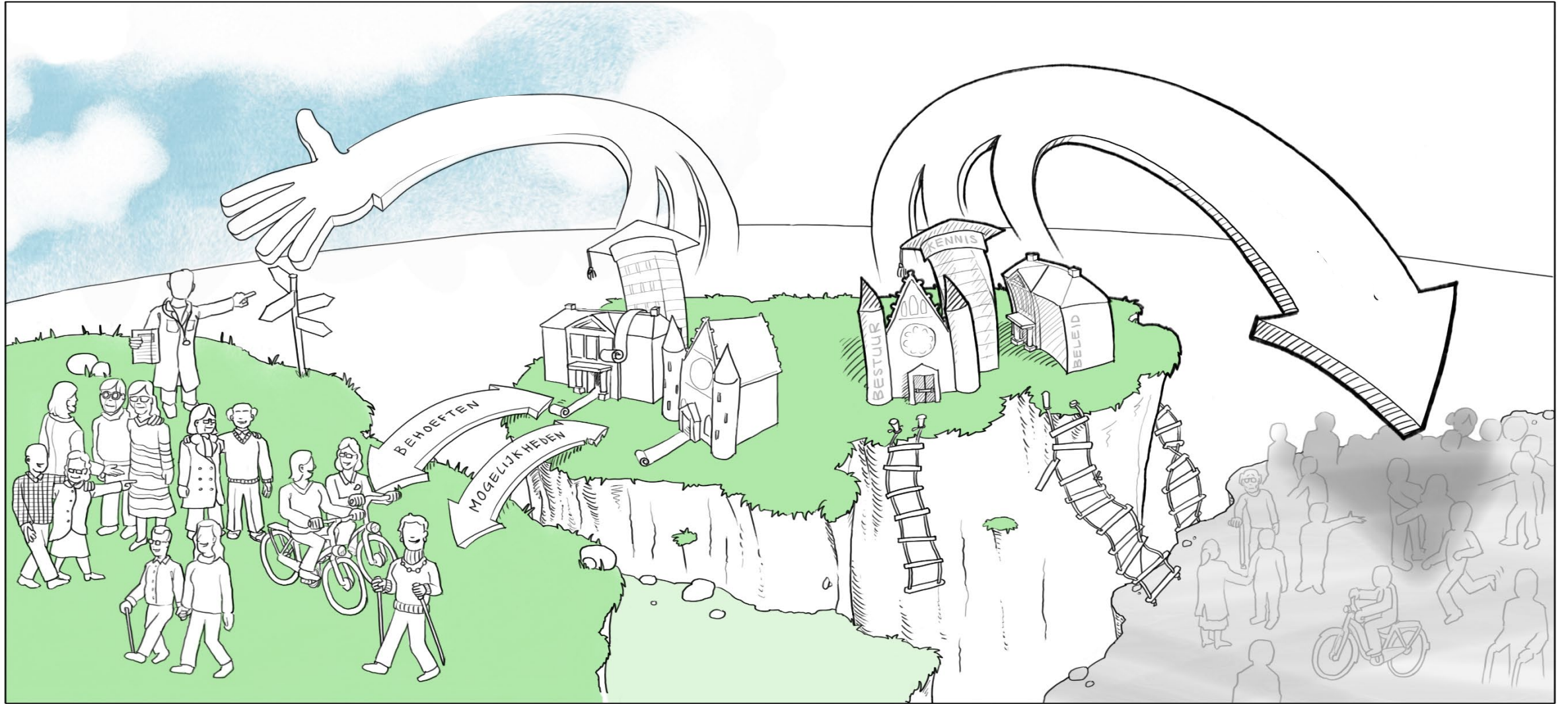
9 Faciliteer **STRUCTURELE KENNIS-UITWISSELING** tussen lokale partijen in het formele en informele circuit, zodat zij elkaar kunnen versterken en naar elkaar kunnen doorverwijzen.

11 Maak toegankelijkheid en inclusie **ONDERDEEL VAN HET PRIVACYDEBAT**, zodat diensten veilig zijn én toegankelijk blijven voor mensen met andere vaardigheden en competenties.

VERKLEINEN VAN DIGITALE ONGELIJKHEID IS EEN URGENTE MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE

A stylized illustration on the left side of the slide shows a hand holding a curved wooden branch. The hand is light brown with five fingers spread, and the branch is a darker brown with a textured, wood-like appearance. The branch curves upwards and to the right, partially overlapping the text area.

Betrek ervaringsdeskundigen bij het ontwerpen en implementeren van structurele oplossingen en beleid dat aansluit bij de leefwereld van mensen in kwetsbaar makende omstandigheden

Amsterdam UMC

Gemeente
Amsterdam

Amsterdam UMC

dr. Nicole Goedhart

Ass. Prof. Christine Dedding

Jasmijn Obispo, MSc

Amsterdam UMC, afd. Ethiek,
Recht en Humaniora

www.digitaleinclusie.com |
n.s.goedhart@amsterdamumc.nl

Design: Marielle Schuurman |
www.vormvinder.nl

Tekeningen: Jochem Galama |
<https://www.bno.nl/lid/jochem-galama-19114>

Literatuur

Wetenschappelijke literatuur:

- Asmar, A., Mariën, I., & Van Audenhove, L. (2022). No one-size-fits-all! Eight profiles of digital inequalities for customized inclusion strategies. *New Media & Society*, 24(2), 279-310.
- Dedding, C., Groot, B., Slager, M., & Abma, T. (2022). Building an alternative conceptualization of participation: from shared decision-making to acting and work. *Educational Action Research*, 1-13.
- Goedhart, N. S. (2021). Social inclusion in digitizing societies: Starting from the lifeworld of people with a low socioeconomic position. [proefschrift]
- Goedhart, N. S., Broerse, J. E., Kattouw, R., & Dedding, C. (2019). 'Just having a computer doesn't make sense': The digital divide from the perspective of mothers with a low socio-economic position. *New media & society*, 21(11-12), 2347-2365.
- Goedhart, N. S., Zuiderent-Jerak, T., Woudstra, J., Broerse, J. E., Betten, A. W., & Dedding, C. (2021). Persistent inequitable design and implementation of patient portals for users at the margins. *Journal of the American Medical Informatics Association*, 28(2), 276-283.
- Van Dijk, J. A. (2005). *The deepening divide: Inequality in the information society*. Sage publications.
- Van Dijk, J. (2020). *The digital divide*. John Wiley & Sons.

Media/websites:

- <https://digitaalsamenleven.nl/nieuws/wat-voor-aannames-heb-jij-over-de-digitale-samenleving/>
- [Participatielezing 2022 door Tim 'S Jongers: 'Beleid en uitvoering begint bij de verhalen van mensen zelf' | Movisie](#)